

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Dnr: Ku2020/01895

Sveriges Radio AB:s remissyttrande över Sametingets
förslag till handlingsprogram för bevarande av de
samiska språken.

Stockholm den 19 mars 2021

Gabriel Byström,
chef Sveriges Radios vd-enhet

105 10 Stockholm
Besök: Oxenstiernsgatan 20
Tel: 08-784 50 00
Fax: 08-784 15 00

Org.nr: 556419-3232
Styrelsens säte: Stockholm

Inledning

Sveriges Radio AB har inbjudits att lämna synpunkter på Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken. Sveriges Radio kommer enbart att yttra sig över de delar som rör företagets verksamhet eller som på annat sätt berör frågor av mer principiell karaktär.

Sveriges Radio befinner sig tillsammans med de två övriga programbolagen i initialskedet av en ny tillståndsperiod, nuvarande sändningstillstånd sträcker sig fram till och med 2025. Det bör i sammanhanget noteras att den gängse ordningen för förändringar sedan mycket lång tid äger rum inom ramen för den ordinarie tillståndsprocessen med inledande utredning och därpå följande remissprocess under vilket det är möjligt att lämna synpunkter. Nuvarande sändningstillstånd slår fast att det ska ske en årlig dialog mellan programbolagen och företrädare för minoritetsspråksgrupperna, något som årligen sker i strukturerad form.

För Sveriges Radio är den verksamhet som bedrivs på de fem nationella minoritetsspråken utomordentligt betydelsefull. Verksamhetens inriktning slås fast i gällande sändningstillstånd i 11 §.¹ Det arbete som sker redovisas årligen i bolagets public service-redovisning och följs varje år upp av Granskningsnämnden som fattar beslut om företaget levt upp till de krav som stipuleras i sändningstillstånd och medelsvillkor.

Sveriges Radio har en tät dialog med SVT och UR om det samlade utbudet för de nationella minoritetsspråken, och ett avtal om hur samarbetet ska genomföras skrivs varje år mellan bolagens vd:ar. I gemensamma index för samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch redovisas i public service-redovisningen hur mängden samlat programutbud utvecklas under tillståndsperioden 2020-2025.

Under 2020 sände Sveriges Radio sammanlagt 1432 timmar (marksänt) på samiska.²

Sameradion sänder på nord-, syd- och lulesamiska inom alla programkategorier och för alla åldersgrupper. Redaktionen granskar och bevakar det samiska samhället och följer utvecklingen

¹ <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/4ae1e84e-e978-4b48-8972-8e3a674781df.pdf>

² <https://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/568aa185-46f8-4e08-8ff8-8ce5bf45e3ce.pdf> (s. 153)

för andra urfolkssamhällen i världen.

Huvudredaktionen ligger i Kiruna och medarbetare finns i Stockholm, Uppsala, Örebro, Umeå, Jokkmokk, Östersund och Karesuando. Sameradion sänder program i FM och via webbkkanalen SR Sápmi (Sameradion) och publicerar poddar och klipp i Sveriges Radio Play.

Sveriges Radios och SVT:s samiska redaktioner har sedan många år ett publicistiskt samarbete kring nyheter och annat innehåll. Redaktionerna sänder också gemensamt Sametingets plenarmöten via internet. I Sameradians nyhets- och aktualitetsprogram är den språkliga basen ofta nordsamiska, men syd- och lulesamiska samt svenska integreras i innehållet, till exempel anlitar redaktionen svensktalande som medverkande i frågor där samisktalande expertis inte alltid finns att tillgå.

Sameradion har ett regelbundet återkommande samarbete med SR Ekot där man erbjuder nyheter och fördjupningar från det samiska området som även kan intressera en publik i majoritetssamhället, för större förståelse och fler perspektiv.

4.5 Medier, public service

Public service

Åtgärd: SR, SVT och UR bör ges uppdrag att gemensamt utarbeta en plan för att skapa en samisk enhet inom public service.

Redan idag äger utvecklade samarbeten rum mellan de olika redaktionerna inom public service i Sverige och i andra närliggande länder. Sameradion sänder varje vardagsmorgon ett morgonprogram som görs tillsammans av de samiska radioredaktionerna på SR, NRK och YLE, där frågor som rör samerna i samtliga länder beaktas/lyfts/diskuteras. Där görs även geografiska utblickar mot exempelvis Ryssland men även bevakning av urfolksfrågor i andra delar av världen.

Sveriges Radio arbetar sedan många år med att integrera nyheter från olika språkområden och från olika delar av landet i de nationella nyhetssändningarna och i de nationella samhällsprogrammen. Samtidigt är det väsentligt att notera att produktionen av ljud och bild skiljer sig åt på ett omfattande sätt, de digitala plattformarna ser annorlunda ut och produktionstekniken skiljer sig åt. Genom att skapa större enheter riskerar även den nyhetsmässiga mångfalden att försvinna vilket inte är eftersträvänsvärt ur en demokratisk synvinkel.

Med utgångspunkt att samerna är ett urfolk

Åtgärd: Utveckla samisk radio och TV till ett kvalitetsalternativ för samer, med hänsyn taget till samernas ställning som urfolk och rätt till självbestämmande.

SR Sameradion strävar alltid efter att garantera hög journalistisk kvalitet i utbudet men även hög kvalitet på de talade samiska språken. En utmaning för att uppnå detta är de återkommande problem som funnits med att rekrytera journalister som motsvarar Sveriges Radios krav, eftersom tillräckligt många samiska och samisktalande journalister inte utbildas på de svenska journalistiska lärosätena. Inte sällan sker istället utbildning på plats inom redaktionen, vilket tar tid och resurser från annat arbete men på sikt samtidigt leder till att Sveriges Radio berikar hela den samiska medievärlden med journalistisk kompetens. Detta förhållande har Sveriges Radio påpekat ibland annat public service-redovisningen.

Sveriges Radio har också påpekat detta i den årliga dialogen med Sametinget som (utöver den ständigt pågående dialogen med den samiska publiken på olika plattformar) är den gängse och sedan länge etablerade modellen för diskussion och återkoppling mellan public service-bolagen och det samiska samhället.

Sametinget uttrycker som sin ambition att det ska etableras egna samiska medier och att det ska finnas gemensamma gränsöverskridande presstöds- och medielösningar på nordisk bas som tar hänsyn till att det finns flera samiska språk, att många samer inte behärskar samiska och att medierna ska spegla hela det samiska samhället. Sametinget vill se ökad sändningstid och mer resurser i public service.

Sveriges Radio utgår i sin verksamhet från det uppdrag som finns formulerat i sändningstillståndet för de tre public service-bolagen där formuleringarna är lika. Samtidigt har programbolagen uppdrag som skiljer sig åt, där UR står för främst utbildningsinsatser, Sveriges Radio har fokus på ljud med ett brett erbjudande på samiska och svenska och Sveriges Television bygger sin verksamhet på att de är ett bildmedium. SR och SVT har ett sedan många år etablerat samarbete som främst gäller nyhetsförmedling på flera samiska språk. Public service-mediernas olika inriktning men också det

faktum att olika redaktioner samarbetar och samtidigt arbetar självständigt gentemot varandra ökar mångfalden i utbudet och ger publiken möjlighet till att höra fler röster och fler tolkningar.

Sveriges Radios ambition är hela tiden att upprätthålla en kvalitativ nivå och vara det främsta medievalet för en samisk befolkning, på såväl samiska som svenska. Sveriges Radios strävan är att såväl Sameradion som övriga redaktioner ska lyfta samisk kultur och intressefrågor på ett sätt som är relevant för ökad kunskap och förståelse hos publiken som helhet. Kravet i det nuvarande sändningstillståndet är att Sveriges Radio ska öka i sändningstid något på samtliga nationella minoritetsspråk jämfört med föregående sändningstillstånd (2019).

Det bör också noteras att Sameradion tillgängliggör allt material på sajten, vilket möjliggör lyssning i efterhand. Sameradion har även en särskild podd (<https://sverigesradio.se/sameradiopodden>) där särskilda programserier sprids på poddplattformar. Poddarna riktar sig i första hand till en ung vuxen samisk publik med intresse för samiska frågor och de samiska språken.

Sameradion har också tillsammans med SVT Sápmi sociala-mediekonton på Facebook (Oddasat) och Instagram där det återkommande förs en kontinuerlig dialog med publiken i olika frågor. På Instagramkonto Biellu har ungdomsprogrammet Biellu en "backstage"-sändning av programmet på fredagar som har väckt stort intresse.

Både kvantitet och kvalitet

Åtgärd: Public servicebolagen ska ta hänsyn till både kvantitet och kvalitet i sändningarna på samiska.
--

Konkurrensen på den globala och digitaliserade mediemarknaden har aldrig varit större än idag. Allt utbud måste bli valt i konkurrens med annat tillgängligt utbud på plattformar som publiken själv väljer. Det innebär att det inte alltid är kvantiteten som är det avgörande utan att det som erbjuds håller en sådan kvalitet att det blir valt i egen rätt. Sveriges Radio producerade under 2020 sammanlagt 143 000 timmar radio, av dessa utgjorde det samlade minoritetsspråksutbudet 10 505 timmar. I de återkommande dialogerna med bland annat sametinget har Sveriges Radio pekat på den vikt som kvalitet spelar och att en utökad kvantitet i det marksända utbudet inte med säkerhet skulle innebära högre räckvidd eller lyssnarandel.

Sveriges Radio anser att den avvägning som gjordes inför innevarande tillståndsperiod där 2019 blev ett indexår och att andelen förstasändningar successivt skulle öka under tillståndsperioden var ett sätt att finna en rimlig balanspunkt. Utökade kvantitativa krav skulle riskera att gå ut över kvaliteten vilket i förlängningen knappast skulle kunna sägas gynna publiken.

Det bör också noteras att de förändringar som kan komma att ske givet slutsatserna i Tryck- och yttrandefrihetskommitténs slutbetänkande (SOU 2020:45) kan få omfattande effekt på kvantitetsdiskussionen. Utredningen menar att YGL behöver förändras för att det ska bli möjligt att ställa krav även på den verksamhet som idag bedrivs genom tråd. I Tryck- och yttrandefrihetskommitténs slutbetänkande föreslås att *”det införs en delegationsbestämmelse i yttrandefrihetsgrundlagen som innebär att etableringsfriheten för sändningar genom tråd inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter om villkor för att sända program för verksamhet som bedrivs med ett uppdrag att sända ljudradio eller tv i allmänhetens tjänst, under förutsättning att uppdraget finansieras med allmänna medel.”*³

Sveriges Radio har ställt sig positivt till förslaget då det möjliggör ett teknikneutralt uppdrag för programbolaget. Givet att YGL förändras på det sätt som utredningen föreslår kommer det att få relativt omfattande effekt på den kvantitet som Sveriges Radio tillgängliggör på samiska. Det samiska utbudet sänds idag i fönster i FM-tablå över hela landet. Men det finns också sedan 2006 en samisk webbkanal - SR Sápmi - som sänder dygnet runt.

³ http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2020/08/SOU-2020_45_webb_.pdf (s. 359)